

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Doboz formatervek szerzői jogi védelme; a szerzői jogdíj mértéke

Ügyszám: SZJSZT 21/2006

A bíróság által feltett kérdések:

1. A felperes által elkészített doboz-formatervek, szabásminta, valamint 3 db doboz szerzői jogi védelem alatt állnak-e, és ha igen, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szt.) mely rendelkezése alapján.
2. Azáltal a tény által, hogy a II. r. alperes műszaki rajzot készített a felperes tervei alapján szerzőtársnak vagy társszerzőnek minősíthető-e, és ha igen szerzőségük milyen arányban áll fenn?
3. A forgalomba hozott dobozok elkészíthetőek-e a formatervek, szabásminta és mintadoboz alapján vagy azok a felperesi alkotás átalakításának tekinthetők vagy a felperesi alkotástól független új alkotásnak minősülnek-e.
4. A fenti kérdésekre adott válaszokra tekintettel milyen összegű egyszeri díjazásra tarthat igényt a szerző:
  - abban az esetben, ha mind a formaterveket, mind a mintadobozokat, mind a szabásmintát átadta;
  - abban az esetben, ha csak a formaterveket és a mintadobozokat adta át; továbbá
  - hogy a felhasználás ténye az egyszeri díj mértékét érinti-e, és ha igen, akkor az mintadobozonként hogyan alakul.
5. A bíróság kérte, hogy a Testület adjon véleményt a 18. és 20. sorszám alatt csatolt alperesi és felperesi kérdésekre is. A 18. sorszámú alperesi dokumentumban szereplő kérdések az 1. kérdés részét képezik, ezért a testület azzal együtt fogja megválaszolni. A 20. sorszám alatt csatolt felperesi dokumentumban szereplő kérdések közül az első, második és harmadik szintén az 1. pont részeként kerül megválaszolásra. A negyedik kérdést, azaz, hogy a mintadarabok felhasználó általi kismértékű megváltoztatása szerzői jogsértést valósít-e meg, a Testület a 3. kérdéssel összefüggésben fogja megválaszolni. Az ötödik és hatodik kérdés a bíróság által feltett 4. kérdés részét képezi.

Ad 1-2. A szerzői jogi oltalom feltételeit az Szjt. a következőképpen határozza meg:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:
[...]

m) az iparművészeti alkotás és annak terve, [...]

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.”

Ez azt jelenti, hogy a szerzői jogi védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs és nem is lehet. Az Szjt. 1. § (2) bekezdésében szereplő felsorolás példálózó jellegű, a szerzői jogi védelemnek tehát az sem feltétele, hogy az egyéni, eredeti alkotás az a)-o) pont valamelyike alá besorolható legyen.

A felperes által készített doboz formatervek, és az e tervek alapján készült mintadobozok tehát szerzői jogi védelem alatt állnak.

Az eset körülményei és a feltett kérdések figyelembe vételével hangsúlyozandó azonban, hogy a BH 1990/420. számon közzétett döntés értelmében a „Képző és Iparművészeti Lektorátusnak a művészeti alkotásról kiadott értékelése önmagában nem alapítja meg a szerzői jogvédelmet.”

Nem befolyásolja továbbá a szerzői jogi védelmet az sem, hogy a felperes a mintadobozok terveit az alperes elgondolásai alapján hozta létre, mivel az egyéni, eredeti jellegnek a művön magán, ahogy az a külvilágban megjelenik, kell kifejeződnie, és nem a mű tartalmán kell fennállnia. A szerzői jog nem védi az ötletet. Nem alapozza meg a szerzőtársi minőséget az sem, hogy az alperes a szerző terveit alapján elkészítette a dobozok műszaki tervét. Az EBH 2000/382. számon közzétett határozat leszögezi: „A Legfelsőbb Bíróság szerint a műszaki rajzolókat által [tervező terveit és útmutatásait alapján] létrehozott, műszaki rajzban tükröződő tervek tekintetében sem szerzői jogi, sem rokonjogi védelem a műszaki rajzolókat nem illeti meg akkor sem, ha a rajzokon nevüket, illetőleg a készítés évét [...] feltüntették.” Ez azzal magyarázható, hogy a műszaki rajznak ebben az esetben hiányzik az egyéni, eredeti jellege, amely a szerzői jogi védelmet megalapozná.

A műszaki rajz analógiájára sem a szabásminta, sem a dobozok váza nem áll szerzői jogi védelem alatt, és így nem befolyásolja a formaterveken és az azok alapján készített mintadobozokon fennálló szerzői jogi védelmet.

Ad 3. A Szakértő Testület eljáró tanácsa megállapítja, hogy a forgalomba hozott dobozok, a formatervek, a mintadobozok és a szabásminták alapján elkészíthetők.

A felperes azon kérdésének megválaszolásánál, hogy mintadobozok kismértékben történő megváltoztatása és engedély nélküli gyártása és forgalombahozatala szerzői jogot sért-e, a következőket kell figyelembe venni.

Az felperes és az alperes jövőben megalkotandó műre kötöttek felhasználási szerződést. A felhasználási szerződés alapján a szerző engedélyt ad a művének felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni [Szt. 42. § (1) bekezdés].

A felhasználási szerződés azonban a szóban forgó esetben lényeges alaki hibában szenved, mivel elmaradt annak írásba foglalása. Az Szt. 45. § (1) bekezdése értelmében a felhasználási szerződést írásba kell foglalni. Az írásba foglalás elmaradása a szerződés semmisségét eredményezi [Ptk. 217. § (1) bekezdés]. A Ptk. 237. § (1) bekezdése értelmében érvénytelen szerződés esetében a szerzőkötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani. Ha ez azonban nem lehetséges, a bíróság a szerződést a határozathozatalig hatályossá nyilvánítja [Ptk. 237. § (2) bekezdés]. Ebben a bírói gyakorlat következetes. Mivel a felperes a művet elkészítette, azokat a felhasználónak átadta és a felhasználó azokat már fel is használta, ezért az eredeti állapot helyreállítása nem lehetséges, így a szerződést hatályossá kell nyilvánítani.

Amennyiben, mint jelen esetben, jövőben megalkotandó műre kötött felhasználási szerződésről beszélünk, a szerződés teljesítéséhez szükséges, hogy a szerző a művet megalkossa és azt vagy annak egy másolatát a felhasználónak átadja. A szerző az átadással gyakorolja egyik személyhez fűződő jogát, a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulás jogát (Szt. 10. §). Ezt jelen esetben a gyártás meríti ki. A mű átadása tehát egyben a felhasználási jog szerződésszerű gyakorlásának lehetővé tétele, a szerződés szükségszerű eleme. Ebből következik, hogy az átadás nem polgári jogi értelemben vett tulajdon-átruházás, hanem kizárólagos célja a szerzői jogi felhasználás lehetővé tétele. A felperesi kérdésre válaszolva tehát a felhasználó végső soron nem a gyártással és a forgalomba hozatallal sértette meg a szerző jogait, hanem azáltal, hogy ennek fejében nem fizetett díjat.

Az átadás-átvétel eljárását az Szt. 49. § és 50. §-a részletesen szabályozza. Az 50. § értelmében amennyiben „a szerző a mű felhasználásához hozzájárult, a felhasználáshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani. Ha e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem tud eleget tenni, a felhasználó a változtatásokat hozzájárulása nélkül is végrehajthatja.” Amennyiben tehát a gyártáshoz szükséges kismértékű változtatásról volt is szó, annak a szerző engedélye, illetve megkérdezése nélkül történt megvalósítása külön is sérti a szerzői jogot. Ebben az esetben csak ilyen változtatásokról lehetett szó, hiszen a forgalomba hozott dobozok látszatra megegyeznek a mintadobozokkal.

Ad 4. A felhasználási díjjal kapcsolatban az eljáró tanács mindenekelőtt leszögezi, hogy az kizárólag a felek szabad megállapodásán, annak hiányában bírói mérlegelésen múlik. A szerződésben kikötött egyszeri díjazás esetén sem a felhasználás ténye, sem a legyártott mennyiség természetesen nem érinti a díj mértékét; ilyenkor inkább csak a kockázatvállalás van máshova telepítve, mint abban az esetben, ha a szerző a tényleges forgalom után százalékos juttatásban részesül. Olyan esetben azonban, amikor a felek előre nem állapodtak meg a díjazás mértékében – mint a tárgyalt esetben –, hanem arra a per során, és így már bizonyos forgalmi tapasztalatok után kerül sor, indokolt lehet, hogy a forgalmi adatokat a díj megállapításánál valamilyen módon figyelembe vegyék.

Ezt szem előtt tartva az eljáró tanács a Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakvéleményében szereplő alkotásonkénti 100 000–300 000 forint közötti összeget annyiban

tartja reálisnak, hogy a felhasználásra került formatervek esetében a forgalom mértékétől is függően a felső határig terjedő összeg, a felhasználásra nem került mintadobozok esetében az alsó határhoz közeli összeg megállapítása lehet indokolt.

Budapest, 2006. augusztus 22.

dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

dr. Lendvai Zsófia
a tanács előadó tagja

Pohárnok Mihály
a tanács szavazó tagja